

**До 30-річчя Незалежності України.
Присвячується ветеранам-державникам.**

**ПРОФЕСОР СТАНІСЛАВ ГУБАР:
ПАТРІОТ, ЯКИЙ БОРОВСЯ
ЗА ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

Валентин ЛАЗУРЕНКО,

*доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
проректор з гуманітарно-виховних питань,
професор кафедри історії та права
Черкаського державного технологічного університету*

**«Все своє свідоме життя я відчував себе українцем
і мріяв про свободу для Українського народу».**

Станіслав Губар

30 років від дня відновлення Незалежності України підтвердили наше непереможне прагнення до справедливості, право визначати власну долю, бути творцями свого кращого майбутнього, відстоювати територіальну цілісність, крок за кроком розбудовувати свою європейську державу.

Аби ми мали свою українську державність, цьому сприяли цілі покоління наших предків, що творили націю і боролися за державність. До таких патріотів-борців за державну незалежність України у ХХ столітті належить Станіслав Іванович Губар – доктор економічних наук, професор, колишній завідувач кафедри економіки, організації і управління виробництвом Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині Черкаський державний

Губар
Станіслав Іванович

технологічний університет), член товариства «Заповіт», делегат Установчого з'їзду Народного Руху України, член Великої Ради Народного Руху, член Національної ради Демократичної партії України та перший голова Черкаської обласної організації Демократичної партії України.

Народився Станіслав Іванович Губар 16 лютого 1936 р. в с. Кабане (нині Красноріченське) Кремінського району Ворошиловградської області (нині Луганська область) [1, с. 97]. У 1939 р. разом з батьками переїхав у с. Дем'янці Переяслав-Хмельницького району Київської області. У 1950 р. закінчив 7 класів Дем'янської середньої школи і вступив до

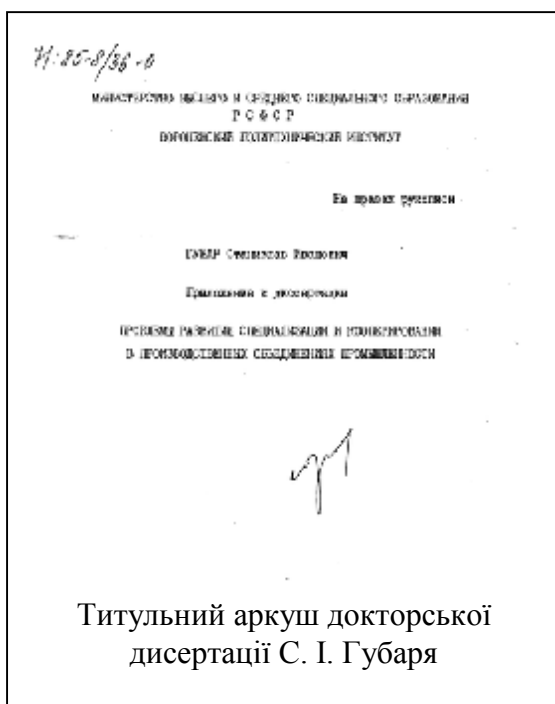
Київського матеріально-господарського технікуму, який закінчив з відзнакою. У 1954 р. вступив на економічний факультет Московського інституту інженерів транспорту, який закінчив у 1959 р. з відзнакою. По завершенню навчання був направлений на роботу у м. Вороніж (Російська Федерація) на локомотиворемонтний завод імені Ф. Дзержинського. Працював старшим товарознавцем, а з 1960 р. – заступником начальника відділу [1, с. 97].

У 1963–1965 рр. – аспірант кафедри політичної економії Воронежського педагогічного інституту. Після закінчення інституту працював керівником сектору Науково-дослідного економічного інституту при Воронежському державному університеті, потім керівником відділу в цьому ж університеті [4]. У 1969 р. захистив кандидатську дисертацію з політичної економії на тему «Економічний зміст і основні напрямлення удосконалення спеціалізації і кооперування в промисловості» [1, с. 98].

У 1976–1984 рр. – старший викладач, завідувач кафедри політичної економії Воронежського політехнічного інституту [1, с. 98].

У 1981 р. С. І. Губарю присуджено вчене звання доцента [1, с. 97].

У 1982 р. захистив докторську дисертацію на тему «Проблеми розвитку спеціалізації і кооперування у виробничих об'єднаннях промисловості» [4].

У 80-х рр. ХХ ст. повертається в Україну. У 1984–1989 рр. – завідувач кафедри марксизму-ленінізму Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту.

У 1985 р. С. І. Губарю присуджено вчений ступінь доктора економічних наук, а у 1986 р. – вчене звання професора кафедри політичної економії.

Упродовж 1989–1996 рр. – завідувач кафедри економіки, організації і управління виробництвом Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині Черкаський державний технологічний університет). Досліджував проблеми спеціалізації та кооперування у промисловості, застосування економічно-математичних методів і моделей в

організації управління регіонами та галузями [1, с. 97].

Професор С. І. Губар є автором близько 100 наукових праць, у тому числі п'яти монографій [1, с. 98].

27 серпня 1989 р. у місті Черкаси відбулася Установча конференція Черкаської крайової організації Народного Руху України, на якій її першим головою було обрано професора Станіслава Івановича Губаря [4].

З 1993 по 1996 рр. професор С. І. Губар був науковим керівником у Олега Григора, нині ректора Черкаського державного технологічного університету, під час його навчання в аспірантурі [4].

С. І. Губар – один з небагатьох професорів, який на початку 1990-х рр. викладав у закладі вищої освіти українською мовою [4].

Ім'я Станіслава Івановича Губаря «прозвучало» на всю Черкащину зі сторінок партійної (комуністичної) обласної газети «Черкаська правда» в 1988 р. Газета з обуренням повідомила, що професор С. І. Губар, будучи членом КПРС, дозволяє собі різкі випади проти всієї радянської системи. Тодішній панівний комуністичний режим турбувало те, що з-під зони впливу його ідеології вийшла випростала свою душу така поважна, авторитетна в науковому світі постать. Режим розумів, що за такою постаттю підуть люди, повірять їй [5].

Починаючи з другої половини 1980-х рр., тобто у період «горбачовської перебудови і гласності», негативна оцінка в офіційній радянсько-партійній пресі була найкращою характеристикою людині. До професора С. І. Губаря потяглися пробуджені від тривалого радянського засилля люди. В цей період С. І. Губар стає у центрі національно-демократичного руху на Черкащині. Як відзначає потужний черкащанин-державник Михайло Вакуленко, «...цей невисокий, живий, спортивно підтягнутий, значно молодший за свій поважний уже вік чоловік запалював людей на мітингах-протестах, на установчих зборах, засіданнях патріотичних організацій. Люди жадібно, з вдячністю слухали його натхненні промови, науково чіткі формулювання, сміливо висловлені думки, в яких доказово розвінчувався антигуманний комуністичний режим, гаряче підтримували давно очікуване слово правди.

Професор Станіслав Губар проводить засідання оргкомітету по створенню Черкаської обласної організації Демократичної партії України. м. Черкаси (Дитячий парк). Червень 1990 р.

У промовах професора С. І. Губаря, у коротких, як постріл, фразах, у професорському голосі, різкувату в полеміці з опонентами, звучала сила духу, оптимістична впевненість у своїй правоті, в перемозі. Відчувалося, що людина не для «показової популярності», як писали про нього комуністично заангажовані журналісти, стала на прою з комуністичним режимом, що їй глибоко болить те, про що вона промовляє до тисяч і тисяч людей на мітингах, що за її словом, думкою стоїть її улюблена, гноблена режимом Україна, яку треба рятувати від загибелі в комуно-російській імперії» [5].

У 1989 р. в Україні, за прикладом республік Прибалтики, розпочалося створення Народного фронту, який в українському варіанті зазвучав по-українському – Народний Рух України. Станіслав Іванович Губар очолив ініціативну групу для організації такого Руху на Черкащині, був учасником установчих зборів Народного Руху України (НРУ) в Києві, був обраний членом Великої Ради Народного Руху [3].

Коли навесні 1990 р. група народних депутатів, письменників, діячів культури, вчених публічно вийшли з рядів КПРС, заявивши про намір утворити на базі Народного Руху України Демократичну партію України, С. І. Губар також поклав партійний білет Комуністичної партії, вийшовши з лав КПРС. Він очолив Черкаську обласну організацію Демократичної партії України [5]. Черкаська обласна організація Демократичної партії України під керівництвом Станіслава Івановича Губаря вела значну агітаційно-масову роботу серед населення,

Виступ професора Станіслава Губаря на мітингу біля Черкаського обласного українського музично-драматичного театру (на заході присутні Василь Пахаренко, Олександр Балацький, Сергій Носань, Михайло Вакуленко, Едуард Драч та інші.) 1990 р.

ініціювала боротьбу за чистоту довкілля, за ліквідацію згубних наслідків чорнобильської трагедії, за здобуття Україною незалежності. У середині серпня 1991 р., коли над Україною, як і над усім СРСР, що вже розпадався, нависли лиховісні хмари ГКЧП (19–21 серпня 1991 р.), волелюбний дух Черкащини не затих у ті кілька загрозливих днів пугачу: професор С. І. Губар узяв тоді на себе ініціативу проведення щоденних мітингів-протестів [5].

Професор Станіслав Губар біля пам'ятника Тарасу Шевченку на черговому мітингу. м. Черкаси. 1990 р.

Працюючи й далі завідувачем створеної ним кафедри економіки і організації виробництва в Черкаському інженерно-технологічному інституті, С. І. Губар залишався одним із керівників обласної організації Демократичної партії України, допомагав у створенні крайової організації Конгресу Українських Націоналістів, вів створені ним курси для навчання українських менеджерів, очолював громадську організацію менеджерів імені Генрі Форда. Його день був щільно розписаний по хвиликах. Професор «горів» на роботі, працював натхненно, адже це була праця вже в незалежній Україні, праця на користь Вітчизни. Якось С. І. Губар зізнався друзям: «Все своє свідоме життя я відчував себе українцем і мріяв про свободу для Українського народу» [5].

У 1994 р. Демократична партія України висунула професора Черкаського інженерно-технологічного інституту Станіслава Губаря кандидатом у депутати до Верховної Ради України по Придніпровському виборчому округу № 418 м. Черкаси. Станіслав Губар виграв перший тур виборів у одинадцяти конкурентів, набравши 22,15 % голосів виборців. Другим був проректор Черкаського інженерно-технологічного інституту Михайло Дмитрович Сирота, який, набравши 17,52 % голосів виборців, вийшов до другого туру голосування. У другому турі, як зазначає у своїх спогадах ветеран-державник Михайло Вакуленко, «вся партноменклатура, комуністичні, проросійські сили об'єдналися навколо Михайла Сироти, за принципом: «хто завгодно – тільки не руховець, тільки не патріот України» [5]. М. Д. Сирота набрав 55,19 % голосів виборців, ставши народним депутатом України, та у 1996 р. увійшов в історію як «батько Конституції України»; за С. І. Губаря проголосувало 33,16 % виборців [1, с. 97; 4; 5].

Як зауважив ветеран-державник Михайло Вакуленко, Станіслав Іванович Губар був завжди у енергійному русі. Такого високого молодіжного

темпу не витримало серце 60-річної людини: воно зупинилося на ходу, коли професор Губар С. І. поспішав з одного заняття на інше. Це сталося 16 серпня 1996 року, на п'ятому році Незалежності України.

Відомий український письменник, член Національної спілки письменників України Валерій Кикоть написав вірш «На спомин Станіслава Губаря», який було опубліковано в газеті «Молодь Черкащини» за кілька днів по смерті професора С. І. Губаря.

НА СПОЧИН СТАНІСЛАВА ГУБАРЯ

Поглине й цей біль забуття,
як ріки бажань помілили.
Простелиться знову життя,
як аркуш паперу білий.

Ніким не указана путь,
нічим не сплюндровані гони...
Не треба актором вже бути,
принизливі бити поклони.
Немало пройшло вовкулак,
свідомої спито отрути.

Хтось кидав у спину: «Дивак!»,
а хтось і ненавидів люто.
Стріла дніпрової коси
побігла за контур небесний.
І позаземні голоси
покликали в світ безтілесний.

Та рано настало злиття,
хоч є десь і помилка, може,
що хто переможе життя –
напевне і смерть переможе.
У венах запалює кров
титаном збунтована сила.

До правди священна любов,
Що з Вами вона наробила?
Дощем вітрова круговерть
збива з перехожого шапку.

Не вірю, не вірю, що смерть
на всьому поставила крапку.

Нещодавно Валерій Кикоть написав про С. І. Губаря невеликий коментар: «Цю людину, невтомного борця за правду, за справедливість, за Україну, одного з авторів програми «Руху», несправедливо забуто» [5].

Як зазначила Любов Майборода, учасниця національно-патріотичного руху з 1989 р., а нині депутат Черкаської міської ради, головний спеціаліст Департаменту охорони здоров'я Черкаської міської ради, з трибуни Регіональної конференції, присвяченої 25-річчю Конституції України та 30-річчю Незалежності України, «Як би там не було, нам ніколи не варто забувати про локомотив державотворення 1990-х років – Народний рух України. Це люди, які не боялися у 1988–1989 рр. говорити українською мовою, виходити на площі, піднімати синьо-жовтий прапор – тоді, як багато хто займав вичікувальну позицію. Однак такі, як Станіслав Іванович Губар, були на передовій! Думаю, потрібно належним чином вшанувати цю особистість, назвати одну із вулиць міста його іменем. Це зробить честь нашому місту» [7, с. 44].

06 травня 2021 р. Черкаський міський виконавчий комітет на чолі з міським головою міста Черкаси Анатолієм Бондаренком визнав професора Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині – Черкаського державного технологічного університету) Станіслава Івановича Губаря борцем за незалежність України у ХХ столітті.

Мітинг-протест: «Україні не бути останнім прихистком комунізму».
Серед промовців професор Станіслав Губар (у білій вишиванці).
1990 р. м. Черкаси.

З приводу цього ветеран-державник Михайло Вакуленко із міста Черкаси у себе на сторінці у фейсбук зазначив наступне: «Станіслав Губар – перший і єдиний професор, доктор наук, який перебуваючи в комуністичній партії, палко підтримав ідею створення Народного Руху України, проголошення незалежності України. Він користувався заслуженою повагою і авторитетом у прогресивної частини громади нашого міста і області. Партійно-номенклатурна частина суспільства люто ненавиділа Станіслава Івановича. Про нього писали брехливі статті у обласній пресі, йому створювали перешкоди у його професійній діяльності, оперативні працівники КДБ неодноразово проводили «профілактичні бесіди» із професором, під час ГКЧП перейшли до прямих погроз особистого ув'язнення.

Виявляючи особисту відвагу, С. Губар здійснював сміливі та рішучі дії під час заколоту ГКЧП. У цей час він був прапором для всіх, хто виступив на захист суверенітету України. Він відіграв важливу роль під час проведення мітингів і демонстрацій на підтримку незалежності України, засуджуючи військову хунту, вимагаючи заборони діяльності КПРС і КПУ.

Станіслав Губар стояв біля витоків створення Товариства української мови ім. Тараса Шевченка, Народного Руху України, Демократичної партії України, входив у керівні органи цих організацій, сприяв створенню реального плюралізму думок і багатопартійності в Україні.

Брав особисту активну участь у першому публічному підняттю в Черкасах національного прапора 3 листопада 1990 року. Був активним прибічником проголошення незалежності України на референдумі 1 грудня 1991 року. Саме завдяки його самовідданій патріотичній праці ми в Україні святкуємо: День Прапора, День Незалежності України, День Гідності та Свободи» [5].

Відзначаючи 30-річчя нашої Незалежності, ми маємо гідно вшанувати пам'ять борців за незалежність України. Л. Майборода, активна учасниця відновлення Незалежності України, побажала Черкаському державному технологічному університету і надалі залишатися провідником української державності, як це було за Станіслава Губаря [7, с.45].

20 вересня 2021 р. на засіданні Вченої ради Черкаського державного технологічного університету одногосно підтримано ініціативу клопотання про присвоєння звання «Почесний громадянин міста Черкаси» (посмертно) професору Губарю Станіславу Івановичу. Відповідне звернення Черкаський державний технологічний університет, за підписом ректора Олега Григора, 21 вересня 2021 р. направив міському голові міста Черкаси Анатолію Бондаренку, зазначивши, що Станіслав Губар (16.02.1936 – 16.08.1996) – великий патріот і єдиний професор, який боровся у Черкасах за державну Незалежність України. Дане звернення було підкріплене розгорнутою біографічною довідкою, яку підготував автор цієї статті, аби Нагородна комісія Черкаської міської ради і весь її депутатський корпус пересвідчилися у потужному внеску Станіслава Івановича Губаря у становлення нашої української державності.

«КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ:
ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ТРАДИЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ»

ВИТЯГ
з протоколу № 3 засідання
ВЧЕНОЇ РАДИ
Черкаського державного технологічного університету
від 20.09.2021 р.

На засіданні присутні 55 із 68 членів Вченої ради.

СЛУХАЛИ: Про клопотання щодо нагородження званням «Почесний громадянин м. Черкаси» (помертно) ГУБАРЯ Станіслава Івановича.

Доповідач: проректор з гуманітарно-виховних питань Лазуренко В.М.

УХВАЛИЛИ: Подати клопотання до Черкаської міської ради про нагородження званням «Почесний громадянин м. Черкаси» (помертно) ГУБАРЯ Станіслава Івановича (16.02.1936 – 16.08.1996) – учасника боротьби за Незалежність України у ХХ столітті, доктора економічних наук, професора, колишнього завідуючого кафедри економіки, організації і управління виробництвом Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині Черкаського державного технологічного університету), члена товариства «Заповіт», делегата Установчого з'їзду Народного Руху України, члена Великої Ради Народного Руху України, члена Національної ради Демократичної партії України, першого голову Черкаської обласної організації Демократичної партії України.

"ЗА" – 55,

"ПРОТИ" – немає,

"УТРИМАЛИСЬ" – немає.

Голова Вченої ради

Секретар Вченої ради

Олег ГРИГОР

Ірина МИРОНЕЦЬ

Список використаних джерел

1. Бушин М. І. Науковий світ Черкащини: персоналії. Вид. 3-тє, доповнене. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2016. 580 с.

2. Вчена рада ЧДТУ звернулась до міської влади з клопотанням про присвоєння звання «Почесний громадянин міста Черкаси» (помертно) патріоту і державнику Станіславу Губарю // <https://chdtu.edu.ua/news/item/16640-vchena-rada-chdtu-zvernulas-do-miskoi-vlady-z-klopotanniam-pro-prysvoiennia-zvannia-pochesnyi-hromadianyn-mista-cherkasy-posmertno-patriotu-i-derzhavnyku-stanislavu-hubariu?fbclid=IwAR3PABcvQPQVqIBDxbxVY2aBp-Mq5L3lc9k10b4CtAttfw615dpxK-z3qkE>

3. Вчена рада ЧДТУ просить присвоїти борцю за незалежність Станіславу Губарю звання «Почесного громадянина Черкас» // https://dzvin.media/news/vchena-rada-chdtu-prosyt-prysvoyity-borczyu-za-nezalezhnist-stanislavu-gubaryu-zvannya-pochesnogo-gromadyanyna-cherkas/#disqus_thread

4. Губар Станіслав Іванович // https://uk.wikipedia.org/wiki/Губар_Станіслав_Іванович

5. Вакуленко М. Спогади про С. І. Губаря // 30 років обласна і місцева влада не помічала лицарів ідеї, які проводили активну політичну діяльність у роки тоталітарного комуністичного режиму // <https://www.facebook.com/search/posts?q=михайло%20нікогда-холоднярець&filters=eyJzZWVuX3Bvc3RzIjoieIwibmFtZVwiOlwiaW50ZXJhY3RlZF9wb3N0c1wiLFwiYXJnc1wiOlwiXCJ9In0%3D>

6. Професора-патріота з Черкас хочуть зробити Почесним громадянином міста // <https://www.vikka.ua/novini/profesora-patriota-z-cherkas-xochut-zrobiti-pochesnim-gromadyaninom-mista/>

7. Майборода Л. Черкащина в контексті українського державотворення: матеріали Регіональної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю Конституції України та 30-річчю Незалежності України (25 червня 2021 р., м. Черкаси) ; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : видавець ФОП Гордієнко Є. І., 2021. С. 44–45.

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Сергій ЮРКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри історії та права

Черкаського державного технологічного університету,

адвокат Національної асоціації адвокатів України

18 березня 2014 року відбулося насильницьке і протиправне включення Автономної Республіки Крим та міста Севастополя до складу Російської Федерації внаслідок військової окупації, яка розпочалася ще 20 лютого 2014 року і на підставі так званого «референдуму про статус Криму» від 16 березня 2014 року.

На теперішній час, анексія Криму не визнана міжнародним співтовариством. Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Резолюцію про територіальну цілісність України № 68/262 [1], яку не підтримали тільки так звані «країни-ізгої»: Куба, Білорусь, Північна Корея, Сирія, Венесуела, Зімбабве та ін. Законом України від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [2], Автономна Республіка Крим та місто Севастополь отримали статус «тимчасово окупованих територій», які є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

Окупація Криму призвела до серйозних політичних, економічних, соціальних і культурних наслідків для України. Зокрема, під загрозою опинилися і рухомі та нерухомі об'єкти культурно-історичної спадщини тимчасово окупованих територій.

Громадські організації і фахівці, які безпосередньо займаються археологічними роботами постійно повідомляють про факти